

A FELSZÍNEEN LEFOLYÓ VÍZ MUNKÁJA

Areális lepusztulás

Csepperózió

Talajerózió



Etyek (Pest megye)



Felületi lepusztítás

lamináris áramlás (sheet wash)

turbulens áramlás (rill wash)

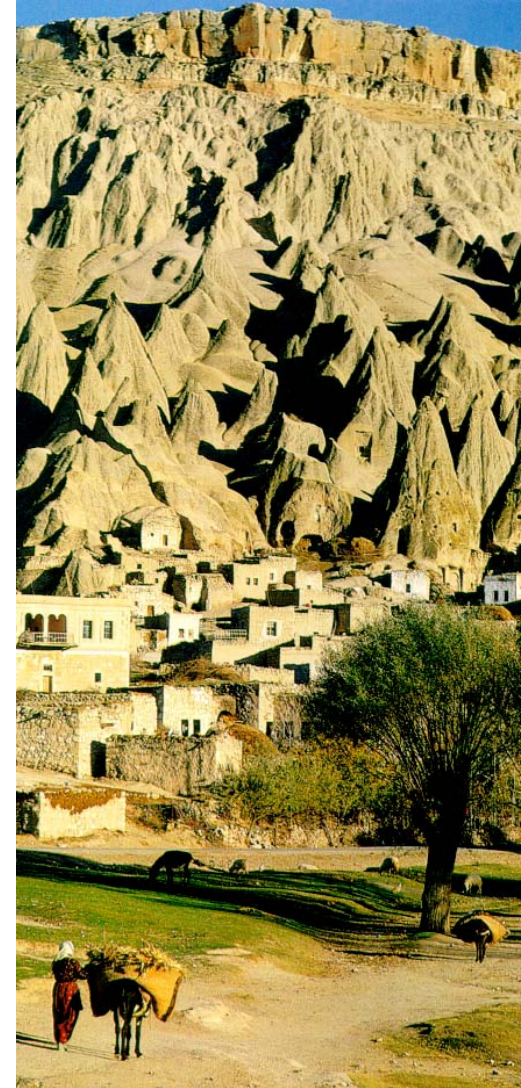
barázdás,

árkos,

vízmosásos erózió



Kappadócia (Törökország)



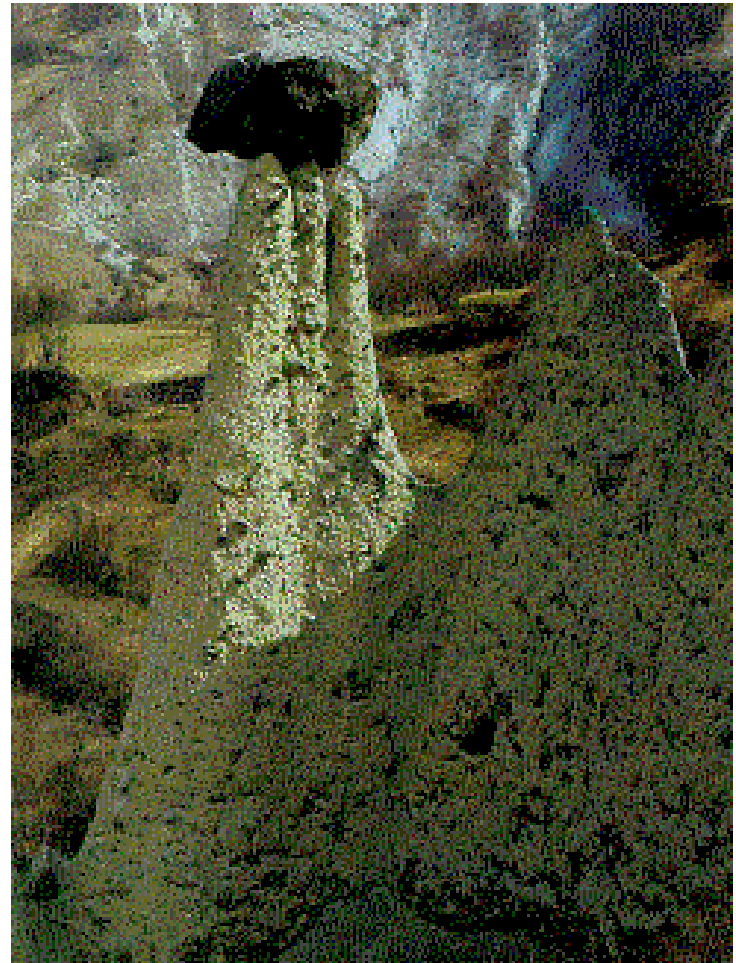
Badland

Spanyolország





Bolzano



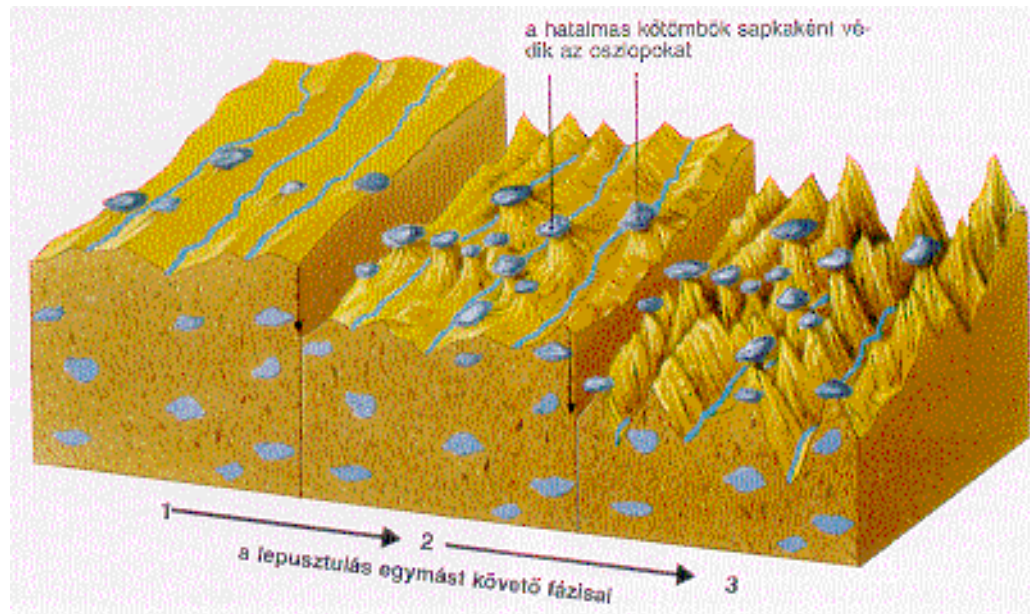
Kőzettani feltétel:

Durva kőtörmelék

finom üledékbe ágyazva

Pl. heglábi glaciális üledék,

vagy hegyipatak lerakódás



Éghajlati feltétel:

ritka, de heves esőzések,
viszonylag száraz klíma
⇒ gyér növényzet
pl. mediterrán éghajlat



Zelve (Kappadókia)

A FOLYÓVÍZ FELSZÍNALAKÍTÓ MUNKÁJA

A mederben **turbulens áramlással** haladó víz
törmelékkel ragad fel,
magával hurcolja,
és ezzel támadja medrét

A folyóvíz energia viszonyai: **$E = mv^2$**

A hordalékszállítás függ:

a vízmennyiségtől (vízhozamtól) és
a sebességtől (a sebesség főleg az **eséstől**)

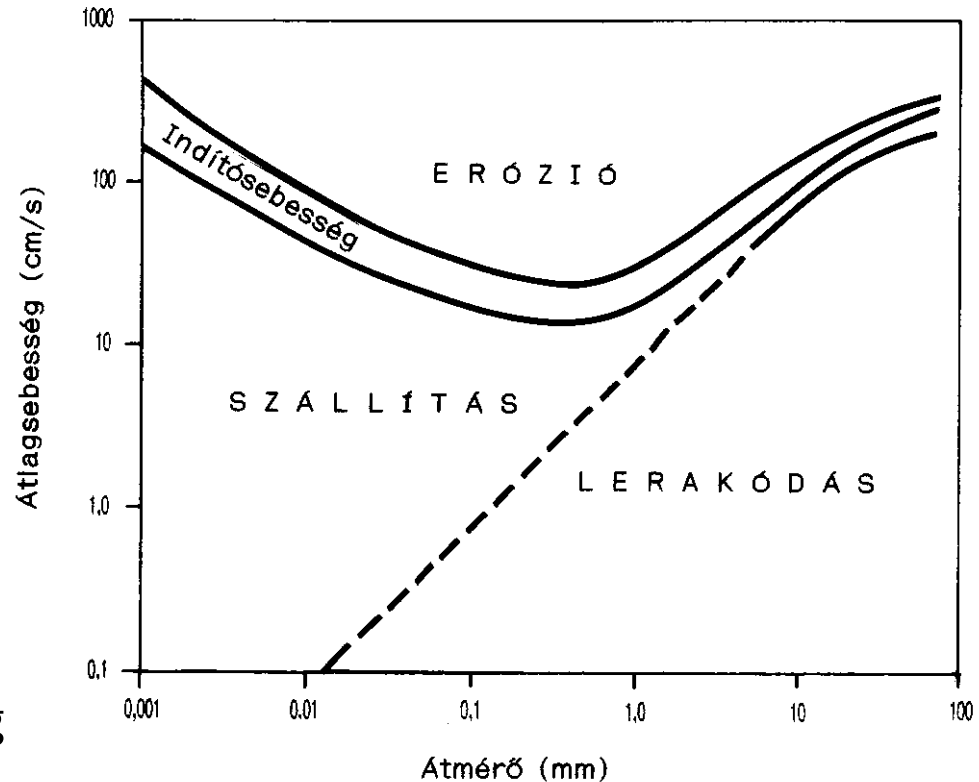
Esésgörbe: konkáv, lépcsőzött, normál, egyensúlyi

Erózió – hordalékszállítás – lerakódás a vízfolyás sebességének függvényében:

Hjulström diagram

Kritikus sebességek:

- indító
- ütközési
- ülepedési sebesség



A vízhozam és a sebesség **térben és időben állandóan változik** a vízjárás (az éghajlat) függvényében



A Duna árvize 1991-ben

A hordalékszállítás formái:

- oldott
- lebegtetett
- ugráltatott
- görgetett-csúsztatott

A **torrens**,
a folyóvízi erózió
természetes laboratóriuma

*Surell: Útépítés a
Rhône-völgyében*

Erózióbázis: abszolút (tengerszint)
helyi (főfolyó – tó)



Erdélyi-érceshegység

A folyók szakaszjellege

Cholnoky Jenő:

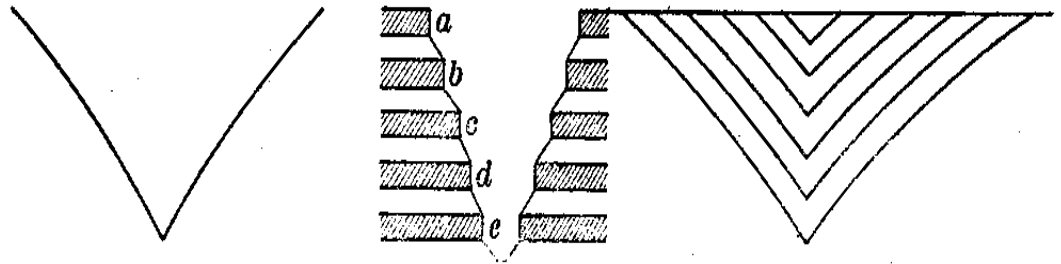
**Munkavégzőképesség (M) – elvégzendő munka (E)
aránya**

a/ Felsőszakasz-jelleg → **M > E** → **Medermélyítés**

V alakú völgyek,
völgyoldal meredeksége;

kőzetminőség,

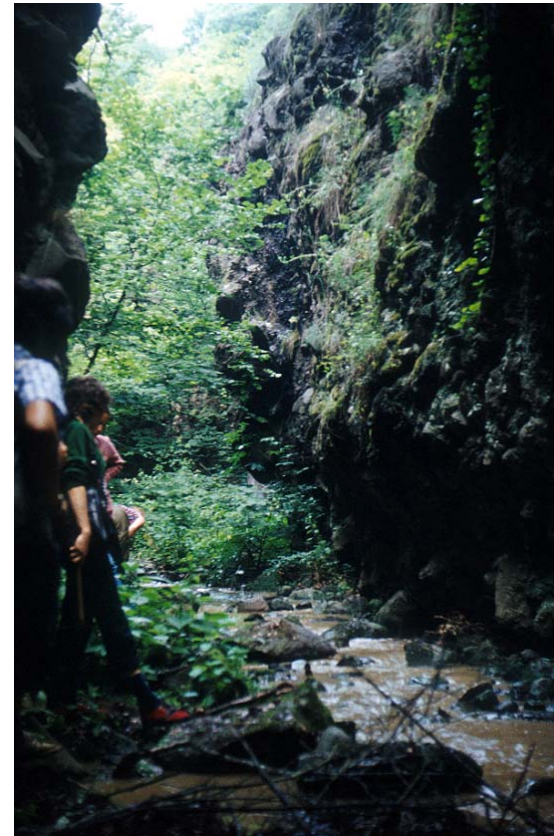
átersz



Aranyos-völgy (Erdély)



**Bryce-kanyon
(Utah)**



Tarjánka-patak

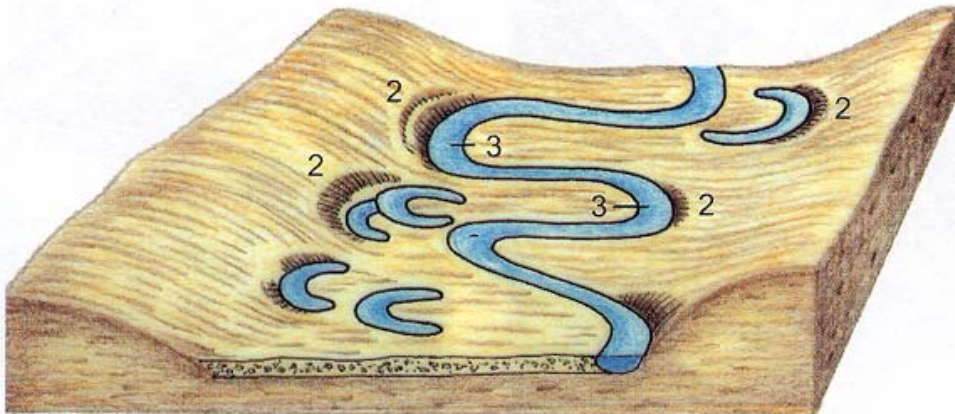
b/ Középszakasz-jelleg → $M \approx E$

Dinamikus egyensúly térben és időben.

Következményei:

1/ kanyargás

Jurua
(az Amazonas
mellékága)



2/ oldalozó erózió

3/ tál alakú völgy

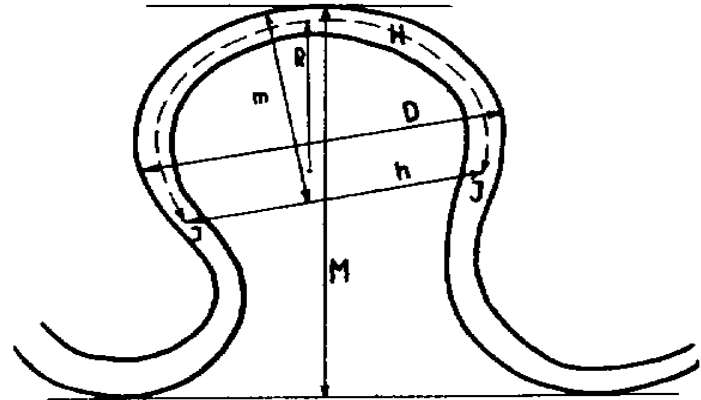
Meanderméretek

Húrhossz (h)

Ívhossz (H)

Sugár (R)

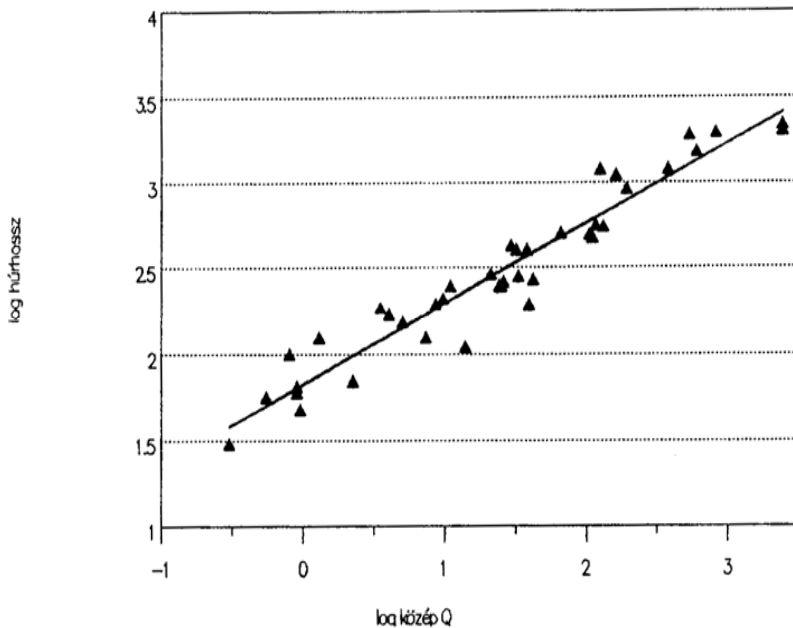
A kanyarulat tágassága (M)



A meanderméretek befolyásoló tényezők:

- vízhozam,
- esés,
- mederanyag

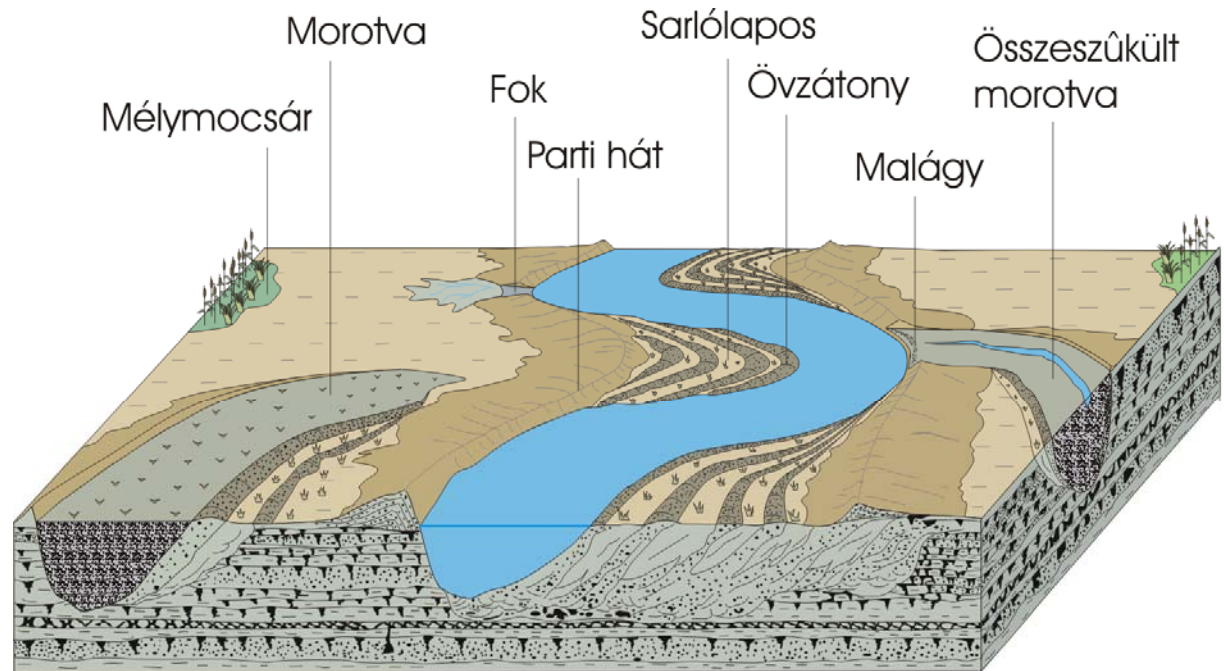
A középvízhozam és a húrhossz összefüggése



Kanyarulatok levágása (lefűzése):

morotva

malágy

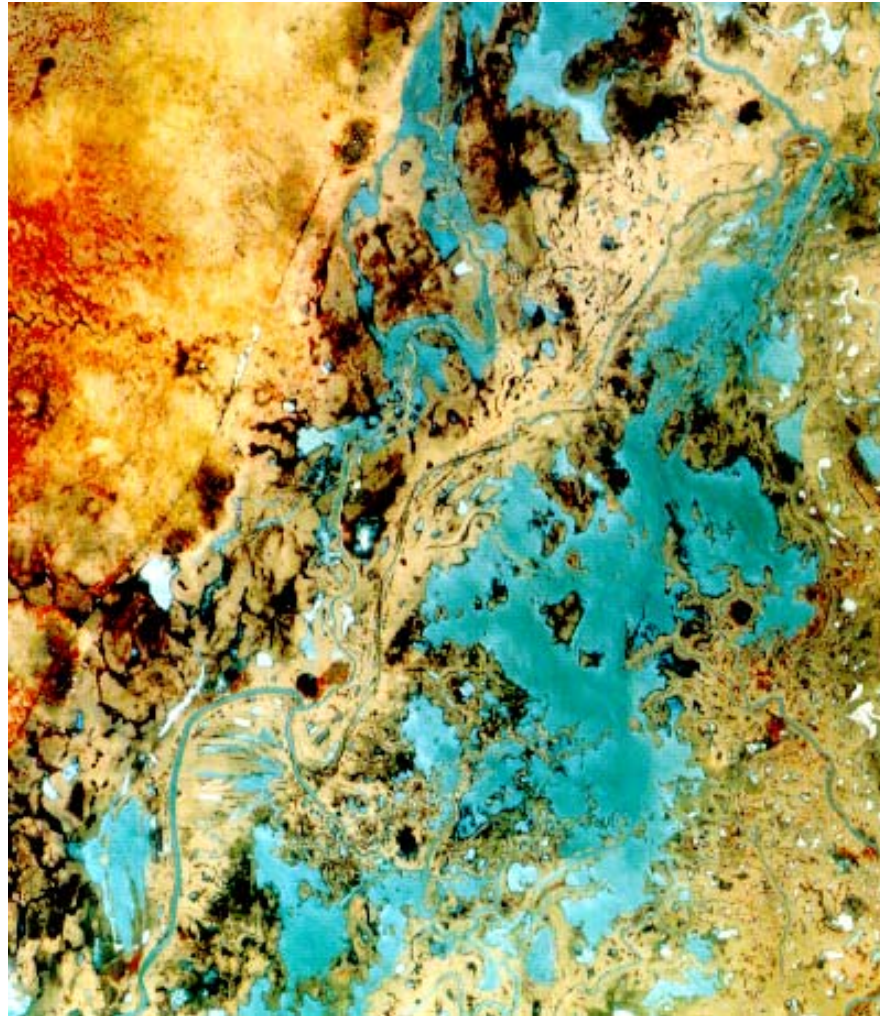




**A Tisza
Tokajnál**

**A kanyarulat fejlődése során keletkezett
övező, sarlólapos sorozat**

**Levéé
vagy
parti hát**



c/ **Alsószakasz-jelleg** → **M < E**

Feltöltés a mederben:

zátony és sziget,

elágazás

hordalékkúp



Izland

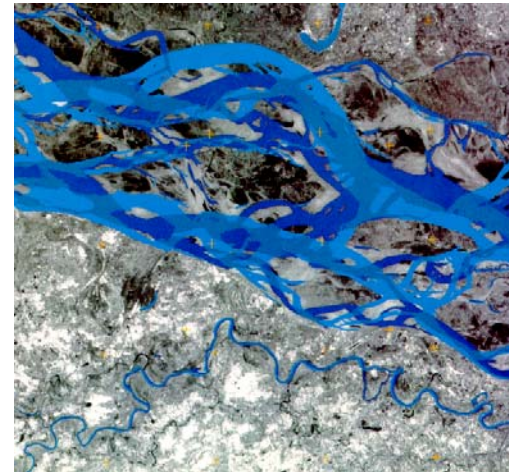




**Fattyúág az
Ob-folyón**

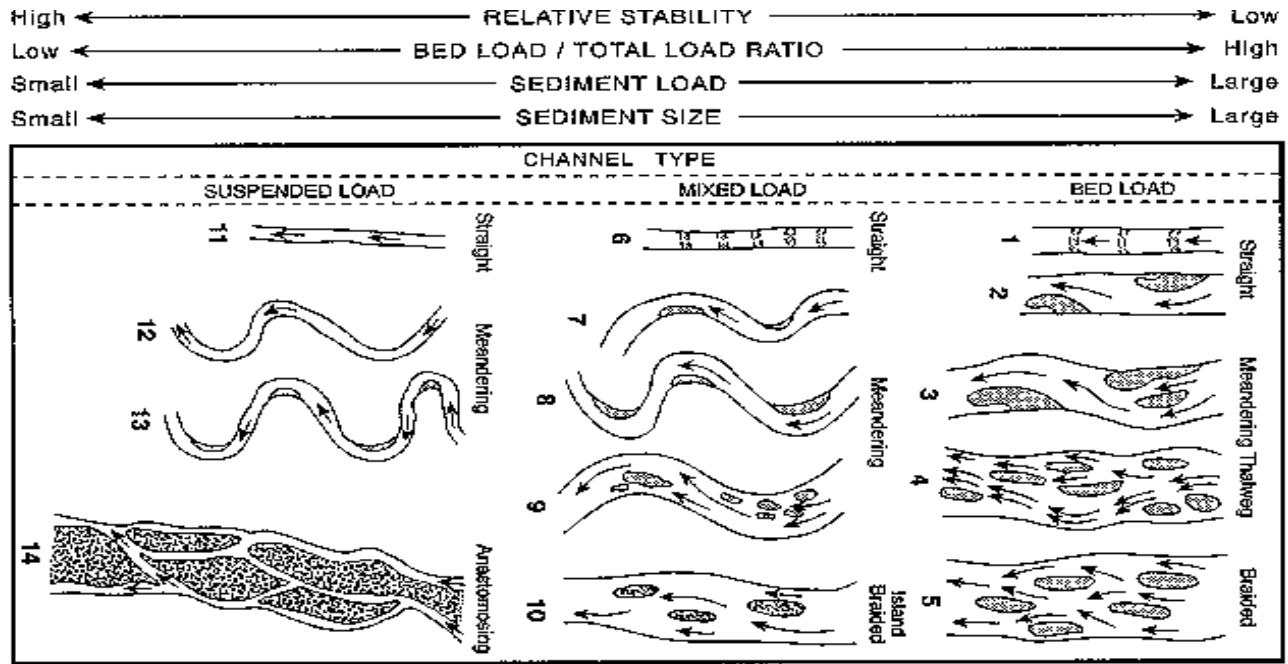
Feltöltött síkságok

**Mellékfolyók
elvonszolódása:
yazoo rajzolat**



d/ A klasszikus elméletek továbbfejlesztése

kanyarogva bevágó – kanyarogva feltöltő (Kádár L.)



A hordalékszállítás – energiaviszonyok különbségeire alapozó beosztások (egyenes, kanyargó, fonatos, szövedékes)